

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ UZUN TEZİ

KOCAYAN YILLAR

Sözcük Sayısı: 3715

Kategori: CAT 1

Araştırma Sorusu: Abbas Sayar'ın "Can Şenliği " adlı yapıtında yaşlılık izleğinin odak figür üzerindeki etkisi nasıl ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	3
2. Yaşlılık	4
2.1. Geçmişe Duyulan Özlem.....	4
2.2. Rol ve Statü Kaybı.....	6
2.3. Dostluk	8
2.4. Yoksulluk	10
2.5. İntihar/Ölüm.....	11
3. Sonuç	12
4. Kaynakça	15

1. Giriş:

Fizyolojik bir süreç olan yaşlılık, kişilerin aktivite seviyesini ve işlevselliğini azaltan veya sınırlayan, onları sosyal, fiziksel ve duygusal olarak değişik derecelerde bağımlı kılan bir dönemdir. Yaşın ilerlemesiyle beraber fizyolojik, psikolojik, bilişsel, sosyal alanlarda değişiklikler oluşabilmekte, bireyin bilişsel ve fonksiyonel kapasitesi azalırken kronik hastalıkların sayısında artış görülmektedir.¹ Yaşlılığı yalnızca biyolojik ve kronolojik olarak ele almak yanlıştır. Kronolojik yaş, bireyin yaşlanma sürecinin niteliği hakkında bilgi vermez; yaşlılığın anlaşılması, bireyin içinde bulunduğu sosyal, psikolojik ve kültürel durumların ele alınmasıyla mümkündür. Dünya’da ve ülkemizde toplumsal algı ve kabuller insanların yaşlılık algısını doğrudan şekillendirmektedir. Yaşlı bireylerin eskimiş, hastalıklı, üreticiden tüketici durumuna geçen, eski kafalı ve tutucu gibi ifadelerle anılması, yaşlılık kavramının toplum tarafından yanlış anlaşılmasına ve toplumdaki dışlanmasına yol açar. Halbuki bizim ülkemiz dahil olmak üzere birçok ülkede gerekli imkan sağlandığında yaşlı bireylerin de kolaylıkla topluma kazandırılabilirdiği görülmüştür. Toplumların azımsanamayacak bir kesimini oluşturan yaşlıların topluma kazandırılabilmesi için gerekli ortamları oluşturmak toplumsal bir görevdir. Edebiyatta da bazı yazarlar bu toplumsal soruna eğilmiş, dikkat çekmeye çalışmışlardır. Abbas Sayar da bu yazarlardan biridir. Abbas Sayar Can Şenliği adlı yapıtında bir yaşlının, yaşlanma sürecinin getirdiği sosyo-ekonomik sorunlar karşısında var oluş sorununu odak figür Hüseyin Ağa üzerinden okuyucuya aktarmıştır.

Bu tez çalışmasında Abbas Sayar’ın Can Şenliği adlı romanında, Anadolu’da hayatını geçirmiş bir bireyin yaşlılıkla beraber yaşadığı süreç ve bu sürecin figür üzerindeki psikolojik ve fiziksel etkileri ortaya konmuştur. Yapılan incelemelerde, Hüseyin Ağa’nın yaşlılığa bağlı olarak hayata tutunma çabası olan geçmişe duyulan özlem, yaşlılığı kabullenişle rol ve statü kaybı ve yaşlılığın kabulü sonucu olarak bir dostluk ancak var olan yaşam mücadelesinin yenilgisi sonucu ortaya çıkan yoksulluk sonunda da bir yenilgi olarak intihar/ölüm izlekleri yer almıştır.

Yapıtta tüm bu izlekler aktarılırken yazar, odak figürün yaşamını aktarırken ağırlıklı olarak geriye dönüş tekniğini, onun duygularını ve düşüncelerini aktarırken iç konuşma tekniğini, figürler arası iletişimi belirlerken de diyalog tekniğini kullanmıştır. Ayrıca

---

¹ Nesrin Çunkuş, Gülay Taşdemir Yiğitoğlu, Ebru Akbaş. Yaşlılık ve Toplumsal Dışlanma. Denizli

karakterlerin okuyucuda inandırıcılık yaratması adına yazar onları yerel söyleyişleriyle konuşturmuştur.

Yapıtta özellikle Anadolu'daki yaşlı bireylerin yaşlılıkla birlikte yalnızlık başta olmak üzere mücadele ettiği psikolojik ve fiziksel koşullar Hüseyin Ağa üzerinden verilmiş ve yaşlılıkla gelen sorunların bireyi ne kadar etkileyebileceği aktarılmıştır. Yapıtın odak figürü Hüseyin Ağa, eşinin ölümü ardından çocukları tarafından terk edilmiş, yıllardır süren yalnızlığını giderecek huzurlu bir yer arayışı, yaşadığı derin yalnızlık içinde bir eşeği kendisine 'can şenliği' yani bir can yoldaşı olarak seçmiş ancak buna rağmen yaşamda aradığını bulamayışı onu çaresizliğe, yalnızlığa ve sonunda da ölüme sürüklemiştir.

2. YAŞLILIK

2.1. Geçmişe Duyulan Özlem

Hüseyin Ağa, yıllarını eşeğiyle yük taşımacılığı yaparak geçirmiş, dul, kimsesiz, diri gözükmeye çalışan, seksen yaşında ihtiyar bir adamdır. Yapıt, bağ sahibi Nail Bey'in Hamamcı Mustafa Ağa'dan bağdaki meyveleri çocukların şerlerinden kurtarmak için bir bekçi bulmasını istemesiyle başlar. Ağa, bağa ulaştığında geçmişteki güzel günlerini ve vefat eden eşini hatırlar.

“Karısını ansıdı. “Onun da kemiğinin bir ufacığı kalmamıştır şimdiye dek...Ne gozel yufka yapardı. Ne gozel pazlama...” “Duygulandı. Eli bir süre ekmeğe gitmedi. Yine bakışı karşılara takılıp kaldı. Dalıp dalıp gitmek istiyordu. Yeniden yaşamak istiyordu geçmişini... Gülüverdi birden.” Yaa maşallah” diye söylendi. “Ne ahım şahım bir geçmiş... Sanan ki saray hayatı. Sanan ki bey, paşa hayatı.” (Sayar, 12)

Ağa ne kadar şaşalı bir geçmişe sahip olmadığını farkında olsa da geçmişini yeniden yaşamak isteği, onun geçmişe duyduğu özlemi gösterir. Şimdiki haliyle geçmişteki halini karşılaştıran Ağa'nın aklı sürekli geçmişine gider. Hüseyin Ağa'nın geçmişinden hatırladığı bir dizi olay da taşımacılık yaptığı zamanlardır.

“Çorum'u tam tamına iki günde tutardık Bey... Oradan da Merzifon. Seklem sepet indirdikten sonra ben bir gözden kaybolurdum. Doğru şarapçıya... kaşınan göz arası iki büyük

şişeyi ortadan kaldırırdım. Vay gidi günler vay!... O gençliğin gittiğine mi yanarsın? O göz ağrısının, o bet bereketin?...” (Sayar, 19)

Ağa, taşımacılık yaptığı anıları anlatırken gençlik yıllarını özlemekten ve gençken neler yaptığını düşündükçe, kendini şaşkırmaktan alıkoyamaz. Şimdiki haliyle o zaman gençken ki halini karşılaştıran Ağa'nın, gençken sahip olduğu berekete şimdi sahip olmadığı anlaşılır. Gençken sahip olduğu o bereketin gittiğine yanar.

İlk eşinin ölümünün ardından uzun yıllar boyunca yalnız yaşayan, bir kadınla beraber olmaya özlem duyan Hüseyin Ağa Merzifon'da ara sıra görüştüğü ve onu güzelliğiyle etkileyen bir kadını da hatırlar. Ağa, sevgilisinin fiziksel özelliklerini dile getirirken ne kadar da güzel olduğunu anımsar. Özlem duyduğu tek şey sevgilisinin fiziksel özellikleri değildir. Geçmişte ne zaman onunla vakit geçirse enerji dolduğunu ve hayatının güzelleştiğinden bahseder. Sevgilisinin onu yürekten bir sevgiyle sevmesi, o sevgiyi göstermesi Ağa'nı hasret duyduğu şeydir. Eşinin vefatından sonra böyle sıcak ve sevgi dolu bir ortamı sevgilisiyle kuran Ağa'nın o ortama duyduğu özlem okuyucuya aktarılır.

“Merzifon'da ilâyıklı bir mola geçirirdim. Yeni bir dirlik, düzenlikle tutardım Havza'nın yolunu. Ama bey garı pek zorluydu. Tüm bir Merzifon'u değerd. Gıdık gerdan dersin altı okka... Kaşlar kalem, gözler üveyik gözü... Allahın bir lutfu, bir keremiydi bana. Gidiş, dönüşte beş sekiz saat kalırdım yanında. Dünyam yenilenirdi. İcicik hediye götürürdüm. Pakla (fasulye), mercimek, nohut, yağ... O da yüreğinin yağını verirdi bana...” (Sayar, 30)

Askerliğini savaş yıllarında yapan Hüseyin Ağa, gençken ne kadar da gözü kara olduğunu ansır. Savaş yıllarında soluk almadan ordan oraya koşuşturuşu aklına geldikçe o yıllara duyduğu özlem artar. Gençliğini, çevikliğini, cesaretini özler. Burada Ağa'nın geçmişi hakkındaki duygu ve düşünceleri bizzat kendisi tarafından okuyucuya aktarılarak iç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

“O mermiler pıtır pıtır sağıma soluma düşerken Bodusunoğlu Meydan Yerinde mısır patlatır sandım. “Ulan senin gözün ne kara Hüseyin,” derlerdi. Güler de geçerdim. Balkanından sonra da soluk aldırmadılar. Şu insanda it canı var derler. Vallaha doğru. Balkandan Kafkas'ı bulduk, oradan Bağdad'ı Basra'ya...” (Sayar, 38)

2.2. Rol ve Statü Kaybı

Yapıtta rol ve statü kaybı en çok Hüseyin Ağa'nın oğullarıyla olan ilişkisinde gözlemlenir. Büyük oğlu Salim'e semerci dükkanında yardım ederken oğlunun ona uşak gibi davranmasına rağmen, *"Lahavle çekmekten gayrı çarem kalmadı. Ölü bizim, Allah rahmet eylesin deyip sustuk."* (Sayar, 43) demesi, oğlunun bu davranışını görmezden gelerek onu olduğu gibi kabul edip desteklemeye ve yanında uşak muamelesiyle çalışmaya devam etmesi Ağa'nın oğlunu hem sevdiğini hem de yaşlılık nedeniyle oğlu karşısında çaresizliğini gösterir. Küçük oğlunu da bir kalaycı ustasının yanına vermesi ve *"Şunu Allah sayesinde bir adam et. Bir zanaat saabı olsun. Eli ekmek tutsun. Dünya ahret hepimiz duacın oluruz..."* (Sayar, 43) demesi Ağa'nın küçük oğlu için de bir iş sahibi olması ve kendi parasını kazanmasını ne kadar çok istediğinin göstergesidir. Ağa'nın var gücüyle yük taşımacılığı yaparken aynı zamanda her iki oğlunu da iş sahibi yapmak için bu kadar uğraşmasının nedeni hayatlarında zaten anne figürü olmayan iki oğlanın bir de baba figüründen eksik kalmalarını istememesidir. Büyük oğlu Salim evlenmesiyle babasını, *"Bir garı bul! İç guvası ol. Yaşında kırk elli buldu."* (Sayar, 44) diyerek evden kovması aile içindeki rol ve ilişki değişimlerinin başlangıcıdır.

Yaşlılık dönemi aynı zamanda kişiden beklenen rol ve statünün değişime uğramasını içermektedir. Yaşlılıkta sosyal ilişkilerin giderek zayıflaması ise istenmeyen bir durum olup, sosyal teması azaltır. Bu dönemde özellikle rol değişimi ve rol kaybı söz konusudur. Kişinin saygınlığı, yakın ilişkileri, arkadaşlık ve sosyal desteğinde azalma görülür. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak bireyin etkinlik ve yeterliliği azalır ve yaşam kalitesi giderek düşer. Kişi etken pozisyondan giderek edilgen pozisyona geçer. Özellikle çocukların evden ayrılması, eşin ve arkadaşların ölümü kişiyi giderek yalnızlaştırır. Sosyal bir varlık olarak insanın güvenli ve yakın ilişkilere sahip olması her yaşta önem arz ettiği gibi yaşlılıkta da oldukça önemlidir. Kişinin yaşlılık dönemine başarılı bir şekilde uyum sağlayabilmesi ve yeni rolleri benimseyebilmesi, yakın çevresi ve ailesinin varlığıyla yakından ilişkilidir. Yaşlıların yaşam kalitesinin artırılabilmesi için sosyal destek mekânizmalarının tespit edilmesi ve artırılması önem taşımaktadır.²

Büyük oğlunun artık işinde ehlileşmeye başlayıp para kazanmaya başlamasıyla eve para getiren erkek figürünün, aile reisinin değişmeye başladığı görülür. Oğlunun kendisine uşak muamelesi

---

² Artan, Doç. Dr. Taner. Yaşlılık ve Sosyal Hizmet, İstanbul Üniversitesi, s.26-27

yapmasından sonra bir de kapı önüne koymaktan çekinmemesi aile içindeki rollerle birlikte, baba-oğul ilişkisinin de tamamen değiştiğini kanıtlar. “*Ev senindi. Seklem senindi, sepet senindi. Ne bok yemeğe ‘Olur’ deyip kendini attın kapı dışarı?*” (Sayar, 44) Burada iç konuşma tekniğiyle Ağa’nın verdiği karardan pişman oluşu ve düşünceleri kendi ağzından anlatılır. Kendi evi olmasına rağmen hiçbir şey demeyip evden atılmayı kabul etmesi oğluyla arasındaki olumsuz baba-oğul ilişkisini de gösterir. Ağa ne olursa olsun oğlunu kırmamış, hep yanında olmaya ona yardım etmeye çalışırken büyük oğlu Salim’de her seferinde babasının bu çabalarını, iyiliklerini suistimal etmiştir. Büyük oğlundan ümidi kesen Ağa daha sonra küçük oğlunun evine gider. Çok geçmeden “*İcicik de büyük oğlunun yanına gitsen!...*” (Sayar, 46) diyerek oradan da kovulan Ağa şok olur. İki oğlunun da ona sahip çıkmayışı onu hem üzüp hem de sinirlendirir, buna rağmen yine de içinde bulunduğu durumu kabul ederek küçük oğlunun evinden de ayrılır. Hüseyin Ağa, iki oğlunun da para kazanmaya başlayıp, evlenip kendi düzenlerini kurmasıyla artık çocuklarının eskisi gibi hayatlarında bir “baba” figürüne ihtiyaç kalmadığını görür ve bu durum onu sinirlendirir. “*Kimin anasına avradına küfredersin? Çoluk benim çocuk benim...*” (Sayar, 46) Kendisinin kimsesiz kaldığı, oğulları tarafından sokakta bırakıldığı gerçeğini atlatamaz ve bunlar aklına geldikçe hem kendine hem de oğullarına sinirlenir. “*Ulan oğul evlat dene dinsiz takımı. Ufacık bir odada bir yatımlık yer de bana ayırsanız gıcınız mı ıslanırdı? Benim bu sefilliğim ciğerlerinizi mi soğutuyor?*” (Sayar, 55) Kendisinin oğulları için yıllarca o kadar çalışmasına, onları işe sokma çabalarına rağmen oğullarından aldığı karşılığın bir hiç olduğunu görmek Ağa’nın çok zoruna gider. Çocukları için yaptığı bunca fedakarlığa karşın çocuklarından böyle bir muamele görmek, yaşlılıkta karşılaşılan güç kaybının göstergesidir. Oğullarıyla ilişkisinde yaşadığı rol ve statü kaybını, kendine bir merkep edinerek gidermeye çalışır. Merkebiyle arasında bir bağ kurmak ister. Kendini merkep için bir baba figürü olarak görür, onu sahiplenir ve korur. Merkebiyle dolaşırken çocuklarını ansır yine.

“*Allah’ın şu ağzı, dili olmayan, insanlara emanet edilmiş hayvanı kadar bile olamadılar. Şu merhameti, şu yakınlığı şu uysallığı görmedim gavur piçlerinden. Birini semerci, birini galeyeci...Üç beş de piçleri türedi. Biri dedem deyip elimi bile öpmeydi. On otuz yıldır piçler gibi ortalarda dolaştım da ‘Gel Ağa, bir sıcak çorbamız kursağına girsin’ diyen olmadı.*” (Sayar, 69)

Hüseyin Ağa merkebiyle çocuklarını karşılaştırır. Merkebin bile gösterdiği merhameti kendi çocuklarının göstermediğinden yakınır ve çocuklarına sinirlenir. Torunlarının bir kere

bile yanına gelip elini öpmediğinden bahseder. Baba rolünün yok sayılması üzerine bir de torunları tarafından büyükbaba rolünün de yok sayılması Ağa'yı çok kızdırır. Zamanında onu evlerinden aslında yıllarca 'kendi' evi olan yerden böyle kolayca kovabilmeleri ve yıllar geçse de bir kez bile merak edip ona sahip çıkmamaları Ağa için kabul edilemezdir.

2.3. Dostluk

Yıllardır tek ve kimsesiz yaşayan, kendi başının çaresine bakan Hüseyin Ağa, evlatları tarafından reddedilince yalnızlığını gidermek için dost olarak seçtiği merkebiyle dolaşmaya başlar. Dost olarak merkebi seçmesinin nedeni de eskiden yük taşımacılığı yapması ve merkepleri sevmesidir. Onlarla iyi vakit geçirdiğini düşünür. Hüseyin Ağa'ya bağ yerinde merkeple ne yapacağı sorulduğunda, “*Ne yapacaksın olur mu Efenda? Ne yapacaksın olur mu? Hiç yoksa Can Şenliği olur insana...*” (Sayar, 56) Can şenliği merkep burada yalnızlığı giderecek, yoldaşlık edecek bir dostu sembolize eder.

Merkebin gelmesi, Ağa'nın hayatında büyük bir değişiklik yaratır. Ağa, yaşama sevinciyle dolar. Eskiden kötümserken, artık anılarını başka sözcüklerle gözden geçirmeye, anımsamaya başlar. Artık içinde bir coşku, umut ve sevinç vardır. Hayatta sanki gençliğini geri bulmuş, tekrardan yaşıyor gibidir. “*CAN ŞENLİĞİM, anam, babam, yavrum! Bu ot, bu çayır şeridi senin...Hepsi senin helalin...Haydi başla yemeğe!*” (Sayar, 62) Merkebi bu kadar sahiplenmesinin nedeni, karısının ölümü ve oğullarının onu terk etmesi nedeniyle yıllardır kuramadığı aile sıcaklığını, ortamını merkepte bulmasıdır. Baba olarak ailenin direği rolünü kaybeden Ağa'nın artık baba rolünü üstleneceği bir merkebi vardır ve bu durum Ağa'yı çok mutlu eder.

Hüseyin Ağa, bu neşeli günlerinde köyde dolaşırken kimsesiz, altmış yaşında anası olan bir gelinle pınar başında tanışır. Gelin, anasının köyde tek başına olmasından, yanına gelmemesinden yakınıdır. Anasına, “*Ne işin var serserfil, tek başına köyde? Gel yanuma! Guvayın bekçi kaldığı gecelerde hiç yoksa can şenliği olursun bana...*” (Sayar, 73) diyerek yanına gelmesini istediğinden bahseder. Hüseyin Ağa nasıl merkebinin can şenliği olarak görüyorsa, gelinin de kendi anasını can şenliği olarak görmesinden etkilenir. Yıllar boyu kimsesiz ve can şenliği arayışında olan Ağa, gelinin anasının da kendisi gibi hayat arkadaşını kaybetmiş biri olduğunu duyunca yakınlık besler ve gelinin anasını kendi yalnızlığından bir kaçış kapısı olarak

görür. *“Ananın da gocası ölmüş, benim de karım. Biz de baş göz olsak n’olur? Ahir ömrümüzde şu yalnızlık belasıyla uğraşıp durmasak! Birbirimize CAN ŞENLİĞİ olsak...”* (Sayar, 76)

Yaşamı boyunca umut etmekten çekinen Hüseyin Ağa kendine bir eş bulma umudundan da korkar. Ne çektiyse umuttan çektiğini, umutlanarak boşa vakit kaybettiğini ve tüm umutlarının boşa çıktığını dile getirir. Oğullarından, kendisini kimseye muhtaç etmemelerini uman Ağa’nın umudunun boşa çıkmasıyla Ağa’nın kendisini hayata bağlayan hiçbir şeyin kalmadığını söylenebilir.

“Umutlanmak yaramıyordu. Sanki bir yürek kaşıntısıydı umutlanmak. Hayata bağlayıcı her oluştan çekiniyordu. Ne çekmişse umuttan çekmişti...Allah bizi iki çocuk saabı etti. Büyürler elleri ekmek tutar. Beni muhtaç etmezler demişti. Ve de boşa çıkmıştı.” (Sayar, 53)

Eski dostu merkebinin yanında olmaması üzerine oğullarının da Ağa’yı terk edişi Ağa’yı psikolojik açıdan çok yıpratır ve onu umutsuzluğa sürükler. Onu hayata bağlayan umutlarının sönmeye başladığı noktada ilk olarak can şenliği merkebinin bulup yanına alması ve hemen sonrasında da kendine bir yol arkadaşı bulup evlenme ihtimali Ağa’nın tekrar yaşama karşı umutlanmasını sağlar.

Yalnızlık, “sosyal ilişkilerdeki yoksunluk ve yetersizlikten kaynaklanan, bireyleri pek memnun etmeyen, psikolojik bir durum” şeklinde ifade edilmektedir. Yaşlı bireylerde yalnızlık duygusunun yaşanmasına sebep olan bireysel faktörler; eş ya da arkadaş kaybı, emeklilik, evinde yaşamını sürdürememe, kronik hastalıklar, duysal yitimler, fiziksel sınırlılıklar ve başkalarına bağımlı olma algısı şeklinde sıralanabilir. Kentleşmenin artması, çekirdek aile yapısına geçiş, çocuklar ile yaşanan sorunlar nedeniyle ayrı yaşama, huzurevine yerleşerek primer sosyal destek kaynaklarından uzaklaşan yaşlıların sosyal çevreleriyle yeterli samimi ve sıcak ilişki geliştirememeleri yalnız hissetmelerine, benlik algılarını olumsuz yönde etkileyerek bazı psikolojik sıkıntılar yaşamalarına neden olabilir. Yalnızlık sağlığın bozulmasına ve yaşam kalitesinin azalmasına neden olan bir duygudur. Bireyin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim düzeyi, içinde bulunduğu kültür, yaşadığı bölge, kişilik özellikleri, yalnız ya da eş ve çocuklarıyla birlikte yaşama durumu, sağlık durumu yalnızlık duygusunu önemli ölçüde etkileyen faktörlerdir. Eş, aile ve arkadaşlardan oluşan sosyal destek kaynakları, yaşlıların fiziksel ve psikolojik sağlamlılığını pozitif yönde etkileyerek, onların sevgi, benlik saygısı ve aidiyet duygusu gibi temel sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Sosyal desteğin azalması

*yaşlılarda yalnızlık duygusunun artmasına, yaşam doyumunun azalmasına ve dolayısıyla bireyin beden ve mental yönden iyilik halinin bozulmasına neden olmaktadır.*³

Yalnızlık sorununun Hüseyin Ağa'yı ne kadar çok yıpratıp, rahatsız ettiği; seksen yaşına gelmesine ve bir türlü ölmekten yakınmasına rağmen yalnızlıktan kurtulmak pahasına evlenmek istemesinden anlaşılır. Bu isteğini Hamamcı Mustafa Ağa ile konuşurken, *“İstedığımız bir ufak dirlik. Hemi de üç günlüğüne. Yanımda bir kuru soluğa razıyım... Korkuyorum gayri soluksuz gecelerden. Eşşeği mahsus kulak dibime bağlıyorum. Bir nefes duyayım diye.”* (Sayar, 103) Kuracağı dostluklar onda bir yaşam heyecanı oluşturur.

2.4. Yoksulluk

İnsanı en çaresiz kılan, elini kolunu bağlayan yoksulluk, bu yapıtta Hüseyin Ağa'nın maddi sıkıntıları üzerinden işlenir. Bağ sahibi Nail Bey'e anlattığına göre Hüseyin Ağa, oğullarının yanından ayrıldıktan sonra para vermeden kalmakta olduğu Hoşet'in hanından da ayrılmak zorunda kalır. O zamanlar yaşadığı para sıkıntısını şöyle anlatır, *“Yaa, Efendi! Bohçayı alıp çıktık handan. Koskoca dünya benim. Amma çalacağım bir kapısı yok. Cep delik, cepken delik...”* (Sayar, 52) Koskoca dünyada gidecek bir yeri bile olmayan, beş parasız Ağa'nın maddi sıkıntılar nedeniyle çektiği sıkıntılar anlatılır.

Hüseyin Ağa, gelinin anasıyla evlenmek istediğini dile getirdikten sonra gelini ikna etmek için ekonomik durumu hakkında yalan söyler. *“Üç beş guruşum var. Yarın daha çoğu olacak. Bizim oğlandan da ev parası alacağım. Binden, üç binden aşağı değil... Diyeceğim; beş on kuruş da ordan...”* (Sayar, 76) Onu bu yalana iten, yalnızlığa bir çare olan “can şenliği” aramasıdır. Ağa'nın ekonomik durumu, kendisini olmadığı biri gibi anlatmasına neden olan etkidir. Evi alma düşüncesinden daha oğlunun haberi olmayan Ağa, sanki oğluyla konuşmuş da ev işini kesin olarak halletmiş edasıyla kolayca yalan söyler. Gelinin anasıyla evlenmek istiyorsa gelini bir şekilde ikna etmesi gerektiğini bilen Ağa, yalanının üzerine gelinin ikna olmaya başladığını görmesiyle bu yalanı sürdürmeye karar kılar.

Hüseyin Ağa'nın evlenmesi gündeme geldiğinde ona, yanlarında kaldığı Hamamcı Mustafa ve eşi Esmâ Hatun yardım eder. Evlenmeden önce satın alınması gereken birçok

---

³ Akbaş, Ebru ve Taşdemir Yiğitoğlu, Gülay ve Çunkuş, Nesrin. Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık, Denizli, 2019

eşyaları Hüseyin Ağa için Esmâ Hatun kendisi gidip seçer. Esmâ Hatun'un aldıklarını gören Ağa, Ürktü her ikisinin paket dolu gelişinden. “Bu mallara tüm para gider. Ben sersefil kalırım ortalarda. İşi daha köyün ilk haftalarında boklarım. Garı ‘tuz’ dese, yüreğim ‘cız’ der. Bir umut ucu yok, bir arka yok, bir dayanak yok. Hamamcıya da üsteliyemem...” (Sayar, 131) Hüseyin Ağa, alınanlara sevineceği yerde bu kadar telaş yapmasının nedeni yaşadığı maddi sıkıntılar nedeniyle ‘Bunları nasıl geri ödeyeceğim?’ kaygısıdır. Bu kaygı o kadar büyür ki Hüseyin Ağa’yı yapıtın sonunda intihara sürükler.

2.5. İntihar/Ölüm

Hüseyin Ağa, bağda bekçilik yaparken sürekli anılarını anımsar ve şimdiki haliyle geçmişteki halini karşılaştırır. Geçmişte, şimdiki gibi bir deri bir kemik olmadığından, bedeninin sızlayıp durmadığından bahsederek şimdiki haliyle yaşamak istemediğini dile getirir. “Bir deri bir kemik kaldım. Toprak caz caz yakıyor bedenimi. İflahım kalmadı gayrik. Ulan ölüm! Senden merhametsizini görmedim. Hemi de adaletsizini. Gelip şu canı alsana! (Sayar, 16) Şimdiki halinden bir hayli şikayetçi olan Ağa, ölümün onu bir an önce gelip almasını çünkü bedeninin artık toprakta uyumak ya da bekçilik yapmak gibi işleri kaldıramıyor oluşundan bahseder. Ağa’nın normal bir olaymış gibi bir an önce ölmeyi istemesi ve sürekli ölümden bahsetmesi okuyucuda Ağa’nın ölümden korkmadığı algısını yaratır. Ağa’nın ölümden korkmaması ve ölüm hakkındaki düşünceleri iç konuşma tekniğiyle anlatılır.

“Sen yürü Hüseyin bağa! Seni ora paklar. Kul köle ol kuru toprağa. Sana üstünde yatacak yer veriyor.” Sonra kendine kızdı: “Ben altını istiyorum, altını...” Yüreği iki düşünce ortasında eziliyordu. Toprağın üstü, üstün geldi. “Sen yürü Hüseyin bağa” dedi yeniden. “Seni ora paklar. Dip toprak haymalık paklar. Kaderin sana yazdığı bu. Ve de bu yazı bozulmaz...” (Sayar, 17)

Hüseyin Ağa, toprağın ona üstünde yatacak bir yer verdiğini ancak kendisinin toprağın üstü yerine altını tercih ettiğini dile getirir. Ne kadar ölümün gelip bir an önce kendisini almasını istese de hala vaktinin gelmediğinin farkında olan Ağa, kaderinde daha yaşamak olduğunu ve bu kaderi ne kadar istese de bozamayacağını anlar.

“Kendisini ölümden de çok öteye geçmiş gördü. Bu üçüncü oluştaki ısıntı birden. Bu üçüncü dünya pek mi pek hoşuna gitti. Bir noktaya varmıştı. Ömründe duymadığı, hissetmediği, kimseden de işitmediği bir nokta idi. Duygularına dört elle sarılmak istedi. Bu yeni dünyada bir süre yuvarlanacaktı kendince.” (Sayar, 20)

Daha bu dünyadan göçme vaktinin gelmediği anlayan Ağa, bu dünyada yaşıyor gibi hissetmediğinden; kendisi hala yaşıyor gibi olsa da aslında durumunun bir ölüden çok daha fazlası olduğundan bahseder. Ağa kendisini ne canlı ne de ölü bir kişi olarak belirtirken, normalde tüm yaşlıların yaşamaktan korkacağı bir senaryonun hoşuna gitmesi; Ağa'nın yaşama isteğinin ve hayata bağlılığının ne kadar az olduğunun kanıtıdır. Yeni dünyasında hayatında daha önce hiç karşılaşmadığı bir noktaya vardığını ve bu dünyadan çıkmak gibi bir planı olmadığını söyler. Yeni dünya aslında Ağa'nın uzun süredir kabul etmekten korktuğu, inkâr ettiği hayatının ta kendisidir. Ağa'nın geçmişte yaşadıkları ve bunların kendisinde yarattığı fiziksel ve psikolojik yıkım Ağa'yı yormuş ve artık bu yıkımı inkâr edip sürekli ölümü çağırırsa hayatındaki acı gerçeklerle yüzleşip kendi durumunu kabullenir ve sonunda yeni dünyasının kapısını aralar. *“Şu dünyayı birlikte yeyip içerek tüketeceğiz. Son iyilik Rabbimden bana bu... Belki de ölüm iyiliği...”* (Sayar, 63) Hüseyin Ağa, can şenliği olarak gördüğü merkebinin yanında olmasını ve bu dünya kalan zamanını merkebiyle geçiriyor olmasını Allah'ın ona yaptığı bir iyilik olarak görür. Ölüm iyiliği olarak nitelendirmesi de bu dünyadan giderken kendine yapılan son iyilik olarak görmesidir.

Hüseyin Ağa, ilk önce eşinin vefatıyla sonradan oğullarının onu terk etmesiyle yalnız kalır. Kimsesiz kalan Ağa kendini hiçbir yere ait hissetmez. Kimsenin sevgisine değer olmadığını düşünür ve herkesin dünyada kendinden geriye hiçbir iz kalmamasını istediğini düşünür. *“Yeniden ölüm takıldı aklına. “Kimin yok, kimsem yok. Velediye kaldırtır cenazemi... Ben öldükten sonra kokum dünyayı tutmasın diye kazmayı küreği hızlı hızlı çalıştırırlar...”* (Sayar, 71)

3. Sonuç:

Abbas Sayar'ın *Can Şenliği* adlı romanında bireyin yaşlanma sürecinde yaşadığı duygu değişimleri ve bu sürecin getirdiği sosyo-ekonomik sorunlar ve bireyin bunlar karşısındaki var oluş sorununu ele alır. Tezde odak figür Hüseyin Ağa'nın bulunduğu durumlar beş bölüm altında değerlendirilmiştir. Bunlar, 'geçmişe duyulan özlem, rol ve statü kaybı, dostluk, yoksulluk ve intihar/ölüm' bölümleridir.

Abbas Sayar, *Can Şenliği* adlı yapıtında, odak figür Hüseyin Ağa'nın yaşlanmanın getirdiği sorunlar karşısındaki duygu değişimlerini işlemiştir. Yazar kurmaca gerçeklik içerisinde yaşlı bir bireyin yaşadığı derin yalnızlık duygusunu ve içinde bulunduğu süreci okuyucuya aktarmıştır. Bu bağlamda yaşlı bireyin üretkenlikten düştüğü gerekçesiyle

toplumdan dışlanması ve insanların onları topluma kazandırmak için bir çaba harcamadığı, kaderlerine terk ettiği; bunun da bireyin sosyal ve ekonomik sıkıntılar çekerek yaşamının sona ermesine neden olduğu belirtilmiştir. Bu süreçte bireyin çektiği sıkıntılar, haksızlıklar, duygu durumları tanrısal ve tekil bakış açısından anlatılarak okuyucuya aktarılmıştır.

Hüseyin Ağa'nın yaşlanma sürecinde var oluş mücadelesinde kendisiyle ve toplumla yaşadığı çatışmalar görülmektedir. Geçmişe duyulan özlem ve intihar/ölüm başlıkları kendisiyle yaşadığı çatışmalara örnek verilirken; rol ve statü kaybı, dostluk ve yoksulluk toplumla yaşadığı çatışmalara örnek olarak verilebilir. Hüseyin Ağa'nın yaşlandıkça fiziksel durumunun kötüleşmesi, onun sürekli geçmişi hatırlamasına ve o zamanki haline gıpta etmesine neden olur. Askerlik anıları, eşi hayattayken yaşadıkları ve çocukları onu hala bir baba figürü olarak gördüğü zamanki anıları kafasında dönüp durur. Romanın sonunda çaresiz duruma düşmekten bıkmış ve büyük oğluna olan nefretini gizleyemeyen Ağa, büyük oğlunun evine gidip evi kendisiyle beraber ateşe verir. Ağa'nın roman boyunca yaşadıklarının onda yarattığı psikolojik yıkım, onu intihara sürükleyen nedendir. Bu süreç boyunca yaşadıklarına rağmen her zaman işlerin düzeleceğine dair küçük bir umudu olan, kafasındaki seslerin umudunu yiyip tüketmesine izin vermeyen Ağa; en sonunda kafasındaki seslere mağlup olmuştur. Bu iki sorunda da Hüseyin Ağa'nın daha çok kendisiyle yaşadığı çatışmalar gözlemlenmektedir. Toplumla yaşadığı çatışmalarda ise daha çok kendi oğullarıyla olan ilişkisinin izleri görülmüştür. Oğullarının Ağa'yı zor günlerinde koruyup kollamaması ve onu terk etmesiyle baba rolü ortadan kaldırılmıştır. Ağa'nın rol ve statü kaybı, oğullarının artık onu bir baba figürü olarak görmemesinden kaynaklanmıştır. Ağa'nın roman boyunca can şenliği arayışı içinde olması, oğulları onu terk ettikten sonra çevresinde kimsenin kalmamasından dolayı duyduğu derin yalnızlıktandır. Ağa, bağ sahibi Nail Bey'den merkep isteyerek aradığı can şenliğini bulur. Bir eşeği bile kendisine can yoldaşı olarak gören Ağa'nın yaşadığı yıllar süren yalnızlık bir nebze azalır. Kendisi seksen yaşında olmasına rağmen ömrünün son zamanlarını bir can yoldaşıyla geçirmek isteyerek evlenmesi, içinde bulunduğu derin yalnızlıktan ne kadar çok kurtulmak istediğinin kanıtıdır. Ağa, romanın başında yaşadığı yoksulluğun farkındadır ancak pınar başında tanıştığı gelinin bir annesini olduğunu öğrenmesiyle ekonomik durumu hakkında yalan söylemeye ve ekonomik sıkıntıda olduğunu inkar etmeye başlar. Karşı tarafı ikna edebilmek için kendini olmadığı biri gibi göstermesi aslında yaşadığı çaresizlikten kaynaklanır. Büyük oğlundan evi alacağından o kadar emindir ki kendisi hakkında yalan söyler. Bu üç sorunda da etrafındakilerle yaşadığı çatışmalar gözlemlenmektedir.

Abbas Sayar'ın *Can Şenliği* adlı yapıtında odak figür Hüseyin Ağa'nın her ne kadar kendisine bir can şenliği bulmaya çalışsa da oğullarının onun yanında olup onu desteklememesi ve görmezden gelmesi, ona sahip çıkmaması ayrıca yaşadığı ekonomik sorunlar ve yaşlılık Ağa'yı yaşadığı çaresizlik ve yalnızlık hissinden koparamamış ve sonunda onu intihara sürüklemiştir. Tüm bu çözümlerinin sonucunda bireyin yaşlanma sürecinde yaşadığı duygu değişimleri, bu sürecin getirdiği sosyo-ekonomik sorunlar ve bireyin bunlar karşısındaki var oluş mücadelesindeki yenik düşmesi gözlemlenmiştir.

4. Kaynakça

Sayar, Abbas, Ötüken Yayınları. 2006

Artan, Doç. Dr. Taner. Yaşlılık ve Sosyal Hizmet, İstanbul Üniversitesi, s.26-27

Akbaş, Ebru ve Taşdemir Yiğitoğlu, Gülay ve Çunkuş, Nesrin. Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık, Denizli, 2019